

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСВОЄННЯ ПРОСТОРОВИХ ЗНАКІВ ТА СИМВОЛІВ ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ

Каменіщук Т. Д.

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

**Український науково-методичний центр
практичної психології і соціальної роботи
м. Київ, Україна**

директор

**Навчально-методичний центр психологічної служби
системи освіти Вінницької області
м. Вінниця, Україна**

Системний самоаналіз педагогом процесу засвоєння просторової знаково-символічної системи знань дітьми з порушеннями розумового розвитку є основою регулювання власної педагогічної діяльності, збільшує доцільність професійних дій та зменшує елемент стихійності. Діяльнісний підхід забезпечує можливість розробляти цілісні інтеграційні моделі, виявляти компоненти, системоутворювальні чинники. Застосування принципу системності сприяє вмінню педагога варіативно вибудовувати та своєчасно коригувати професійну діяльність, знаходити оптимальні поєднання педагогічних засобів, форм і методів корекційної роботи з цими дітьми. Слід врахувати те, що наслідки ураження центральної нервової системи у дітей з порушеннями розумового розвитку ускладнюють корекційну роботу з ними, однак в цих дітей є і багато можливостей для розвитку.

Оволодіння методикою корекційної роботи при порушенні пізнавальної діяльності має відбуватись передусім при вивченні фундаментальних праць Л.С.Виготського, Г.М.Дульнева, І.Г.Єременка, В.М.Синьова та ін., які є методологічною основою ефективної діяльності сучасного педагога [1; 2; 6].

Оцінюючи діяльність дитини з порушеннями розумового розвитку, педагог має усвідомлювати, що дитина ще нездатна відокремлювати негативні результати своїх дій і вчинків від позитивної оцінки себе. Тому під час оцінювання важливо формувати у дитини розуміння, що оцінюється те, що вона зробила, а не її особистість [5].

У психолого-педагогічних роботах загальноприйнятими є наступні критерії оцінки засвоєння знань дітьми. Зокрема, показниками емоційно-мотиваційного критерію є: отримання позитивних емоцій від самостійного правильного виконання дій, адекватне сприйняття допомоги; змістового критерію: повнота, усвідомленість, узагальненість, рівень сформованості навчальних знань; операційно-організаційним (характеристики способу дії, сприйняття допомоги).

На основі проведених автором спостережень щодо засвоєння просторової знаково-символічної системи знань дітьми з порушеннями розумового розвитку помірного і важкого ступенів в процесі корекційного навчання були виокремлені критерії оцінки його ефективності з урахуванням завдань кожного з 4-х етапів навчання. Автором враховано також змінність у формах занять та їх тривалості, що характеризувалося певною нетрадиційністю, оскільки структура заняття враховувала зміст навчання та специфіку провідної діяльності цієї категорії дітей [3; 4].

Так, критерії оцінки ефективності проведення індивідуального корекційного заняття на 1-ому етапі навчання містять наступні компоненти: динаміка увімкнення аналізаторної системи дитини (головна, додаткові); особливості залучення дитини в спільну роботу з дорослим (звертається по допомогу: поглядом, жестом, словами; стежить за реакцією дорослого: дивиться в його бік, реагує на зміни виразу обличчя, жести); темп засвоєння однієї теми; особливості емоційних реакцій, проявів (щодо допомоги дорослого; радіє, коли бачить знайомі оптико-предметні знаки та символи: цілі, з частин, з сигналом тощо); індивідуальні особливості поведінки дитини на занятті; вибірковість засвоєння оптико-предметних знаків та символів (характерні моделі: віддає перевагу певному кольору, любить відчувати теплу воду, нюхати мило, обтиратися рушником, мочалку); кількість завдань, які можуть виконувати в ході одного заняття (чи можливо поступове виконання); кількість оптико-предметних знаків та символів засвоєних упродовж одного заняття та комплексну заняття; ефективні форми роботи із застосуванням оптико-предметних знаків та символів (обведення пальчиком, обведення предметом, вкладання предмету тощо).

Перелік вищезазначених критеріїв оцінки ефективності проведення навчально-корекційної роботи на 2-ому етапі навчання дітей з порушеннями розумового розвитку помірного та важкого ступенів доповнені наступними компонентами: спосіб засвоєння суспільного досвіду; особливості застосовування засвоєних знань у практичній діяльності (провідний спосіб орієнтування у практичних діях із ПЗС, особливості переносу сформованих дій з ПЗС в нові умови, практичні життєві ситуації), досягнення дитини в проміжний етап змодельованого процесу дій (наприклад, процес миття рук – дитина оволодіння вмінням відкривати кран з холодною водою), спосіб орієнтування дитини на оцінку педагогом своїх дій, кількість створення динамічних ланцюжків за темами.

Під час 3-го етапу навчання включені показники вік дітей готових до вивчення просторово-символьних знаків та символів (графічні позначення букв, слів, коротких речень); потенційні можливості мовлення дітей (повторює, називає за показом, самостійно називає за

вербальною інструкцією); кількість узагальнених назв, які дитина здатна засвоїти протягом одного заняття.

До характеристик критеріїв оцінки рівня засвоєння символно-просторових знаків та символів під час одного заняття доповнено зміст врахуванням типів помилок допущених в процесі виконання завдань з символно-просторовими знаками та символами, рівень потенційних можливостей застосування їх у нових практичних ситуаціях.

Перевагою запропонованих критеріїв оцінювання ефективності засвоєння просторових знаків та символів дітьми з порушеннями розумового розвитку є цілісне уявлення навчально-корекційного процесу як системи взаємопов'язаних складників. Виокремлення параметрів та визначення вищезазначених критеріїв сприятиме оцінювання ступеню реалізації навчальної мети.

Перспективу подальших розвідок цього питання вбачаємо у визначенні динаміки розвитку навичок орієнтування дітей з порушеннями розумового розвитку в незнайомому предметно-просторовому середовищі з опорою на просторову знаково-символічну систему знань.

Література:

1. *Выготский Л.С. Психология развития человека. М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. 1136 с.*
2. *Еременко И.Г. Олигофренопедагогика. К.: Гол. изд. объедин. «Вища школа», 1985. 322 с.*
3. *Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. пос. / авт. кол за ред. А.Г.Обухівська, Т.Д.Ілляшенко. Київ Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с.*
4. *Каменюк Т.Д. Рівнева шкала оцінювання засвоєння просторовою знаково-символічною системою знань дітьми з помірною та тяжкою розумовою відсталістю молодшого шкільного віку. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць. Вип. 7. 2014. С. 78-83.*
5. *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку / навчально-методичний посібник / ав.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. – К., ІСП НАПН України, 2017. – 87 с.*
6. *Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: в 2 ч. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. Ч.1. 241 с., Ч. 2. 223 с.*